

Jacek Trznadel

"Bergson a program poetycki
Leśmiana", Jan Błoński, Warszawa
1971 : [recenzja]

Biuletyn Polonistyczny 14/41, 136

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

/I/ ŻABICKI Zbigniew: "Tragiczność" i "drwina" w świadomości "pokolenia 1910". W: O prozie polskiej XX wieku. Materiały Konferencji Ogólnopolskiej w Toruniu. Listopad 1968. Pod redakcją A.Hutnikiewicza i H.Zaworskiej. Oss. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971. IBL PAN. Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. T. XXIV, s. 123-149.

Szkic analizuje - w zerokim kontekście literackim i światopoglądowym - dwa programy krytyki polskiej lat trzydziestych oraz dwa nurty prozy, którymi krytyka ta szczególnie się interesowała. Charakterystyczną cechą było tu oscylowanie między postawą "drwiny" i "tragiczności", czyli między demaskatorstwem intelektualnym a aktywizmem społecznym, nakazem "czynu" i zaangażowania. Autor analizuje postawę krytyczną Wyki i Frydego oraz utwory powieściowe Andrzejewskiego /"Ład serca"/ i Gombrowicza /"Ferdynand"/. Podkreśla fakt, że omawiana generacja krytyków i pisarzy wydobyła z tradycji epok minionych doniosłe wątki refleksji filozoficznej nad sytuacją człowieka w historii i w kulturze, połączyła owe wątki ze współczesną problematyką społeczną i moralną, a także z problematyką artystyczną, dominującą w literaturze europejskiej tamtych czasów.

BP/41

H.Z.

/I/ BŁOŃSKI Jan: Bergson a program poetycki Leśmiana. W: Studia o Leśmianie. Pod redakcją M.Głowińskiego i J. Sławińskiego. PIW. Warszawa 1971. IBL PAN. Historia i Teoria Literatury. Studia. 28, s. 62-91.

Autor szuka w filozofii Bergsona nie tylko uzasadnień twórczych poezji Leśmiana, lecz także uzasadnienia wewnętrznej polemiki literackiej jego pokolenia z pokoleniem poprzedzającym. Polemikę tę charakteryzuje usuwanie resztek myślenia pozytywistycznego, zastąpienie filozofii rozpaczy - filozofią czynu. Jednocześnie podkreślono sprzeczność pomiędzy dynamiczną wizją opartą na Bergsonie a uprawianą przez poetę "formułą regresu". Rozwiązanie innej sprzeczności - pomiędzy antysymbolistycznym dążeniem poety a konstruowaniem rzeczywistości znaków i słów - widzi Błoński w oparciu znaczenia poezji na roli rytmu, będącego analogią do procesu kosmicznego stwarzania filozofii Bergsona.

BP/41

J.T.